

Avustralyalı grubuyla Nazım Hikmet'in 'Şeyh Bedreddin Destanı'nı oynayan Tuncel Kurtiz: Nazım baba görse çok sever beni

DİKMEN GÜRÜN UÇARER

Tuncel Kurtiz, Avusturyalı sanatçıların oluşan grubuyla Nazım Hikmet'in "Şeyh Bedreddin Destanı"nı bugün ve yarın Taxim's diskoteğinde sergileyecek. Kurtiz'i uzunca bir aradan sonra ilk kez Uluslararası İstanbul Tiyatro Festivali'nde konuk etmek, hem de Nazım Hikmet gibi büyük bir ustanın, büyük bir ozanın bir yapıtıyla konuk etmek hoş bir olay... Kurtiz'le sohbet ediyoruz. Daha doğrusu o anlatıyor, ben dinliyorum..

T.K.-Halk Oyuncuları'ndan ayrıldıktan sonra Yılmaz'la "Umut" filminde çalıştım. "Umut" yurtdışına kaçındı. Ben de filmi takdim etmek üzere Cannes Film Festivali'ne gittim ve geri dönmedim. Nereye dönecektim? Herkes hapishanelere alınmıştı. Büyük balyoz harekatından sonra haberler geldi. Korktum ve kaldım orada. Ama ne yapacaktım? Barbro ve Güneş Karabuda yardım ettiler. Stockholm Kraliyet Ti-

Tiyatro ancak tiyatro olabildiği zaman politik ve devrimci olur. Kendi devrimini yapabildiği sürece tiyatro devrimcidir.

yatrosu'nun sanat yönetmeni ile birlikte bir Türk piyesinin sahneleme çalışmalarına giriştik. Yaşar Kemal'in "Teneke"si. Bu arada "Otobüs" filmi yapıldı. Cezayir'de "Bebek" filminde oynadım. Ardından yine Stockholm Kraliyet Tiyatrosu'nda Yaşar Kemal'in "Dükkan" adlı hikayesinden bir uyarlama yaptım. Bu arada Peter Stein bir Türk projesi başlattı. Bu projenin içinde Ayla ve Beklan Algan, Kerim Afşar, Şener Şen, ben vardık. Haldun Taner'in "Keşanlı Ali Destanı"nı sahneledik. Ünlü Alman eleştirmenlerinden çok olumlu kritikler aldı bu çalışma.

- Sizin burada da çalışmalarınız oldu oralarda.

Evet, Türkiye'ye geldim "Kanal" filmi yaptık, "Sürü"de oynadım. Ecevit dönemiyle birlikte dönüşler başlamıştı. Burada kalmadım; çünkü Stockholm'de Halk Oyuncuları'nın kurulması çalışmalarını yapıyorduk. "Kurban" ilk oyunumuzdu. Güzel bir anlatıydı. Beni değiştirmeye doğru iten bir çalışmaydı. Mesela, oyunda elekler kullandım, eleklerle ritimler buldum, kadınlar korosunda eski melodilerin dibek ritmlerine girdik. "Kurban"ı "Sakarca" ve "Saman Yolu" izledi. Schaubühne'de "Ferhat ile Şirin"i sahneledik. Burada da ritim ve müzik yeni arayışlara itti beni.

- Yanılmıyorsam çok uzun sürmedi Halk Oyuncuları ile beraberliğiniz?

Anlaşamadık, ayrıldık. Politik fraksiyonların tiyatroyu direkt politik araç

Tuncel Kurtiz ve grubu Tiyatro Festivali 'nde 'Şeyh Bedrettin Destanı'nı sergiliyor. (FİLİZ KUTLAR)

olarak kullanmasına inanmıyorum. Tiyatro ancak tiyatro olabildiği zaman politik olur ve devrimci olur. Kendi devrimini yapabildiği sürece tiyatro devrimcidir. "Devrimciyim, onun için tiyatrom da devrimci olsun" olmaz. Tiyatro devrimini yaşasın, gelişsin ki başka formlar bulsun. Evet, Tel Aviv'de "Sürü" en iyi yabancı film ödülünü aldı ve ben de en

iyi oyuncu seçildim. Film teklifleri başladı. "Kuzunun Gülcüğü" Berlin Film Festivali'nde bana Gümüş Ayı ödülü getirdi. Bu arada Peter Brook'la tanıştım. Beni tiyatrosuna kabul etmesi büyük bir sevinçti. Birdenbire aramızda bir enerji alışverişi oldu. İkibuçuk yıl süren bir alışveriş. Çok mutluyum onunla çalışmaktan. "Mahabharata"dan sonra yine si-

nema başladı. Berlin'de tiyatro yapılmadılar bana. Politik nedenleri vardı bunun.

- Dışarıda geçirdiğiniz günleri nasıl değerlendiriyorsunuz?

Daha çok çalışmasını, daha çok emek vermesini öğrendim. Günde sekiz saat çalışıyordum. Enerjimi harcamasını öğrendim. Dikkatli, disiplinli bir yaşamım

oldu. Kütüphanelere çok zaman ayırdım, çok okudum.

- Biraz da "Şeyh Bedreddin Destanı" üzerine konuşalım. Girdaplarla dolu o coşkulu denizde nasıl yüzdünüz?

Nazım baba görse çok sever beni. Yapamadığım yerleri kestim. Onun için de ayrıca sever. Yıllardan beri okurum "Bedreddin"i ve onun üzerine yazılanları. Çarptı beni şiir. Bedreddin felsefesi beni iyice içine çekmeye başladı. Bir köylü isyanı değil Bedreddin olayı. O, bir filozof, bir hukukçu, bir devrimci. Toplumunu değiştirmek isteyen "dünün kuralları bugün geçerli değildir" diyen bir insan... '76 yıllarında Richard Capra adlı bir yazarın fizik bilimi üstüne bir kitabını okudum. Bir göl kenarında kamp kuruyorsun, hava soğuk, tepende yıldızlar dönüyor, her şey aşınmış, yükseltiler yok, suyun sesini duyuyorsun... İşte bu kitap böyle bir atmosferde beni uzaya doğru götürdü. Aynştayn'la yeniden tanıştırdı, görece. Sonra, her şeyin nasıl yavaş yavaş açılıp büyük patlamanın olduğu ve ondan sonra nasıl bir birliğe doğru gidildiği, insanlığın nasıl enerji yüklü ve

Yıllardan beri okurum "Bedreddin"i ve onun üzerine yazılanları. Çarptı beni şiir. Bir köylü isyanı değil Bedreddin olayı. O, bir filozof, bir hukukçu, bir devrimci.

ne kadar harikulade bir varlık olduğu gerçeklerini gördüm.

- Tüm bunların "Şeyh Bedreddin" yorumunuzda yansıtırsanız dersem?

Bedreddin ne güzel söylüyor, "Neye baksam kendimi görüyorum." Şiirdeki zulmü Nazım harikulade şiirsel bir dile dökmüş. Gerçek nedir, ne *değildir? Kime göredir? Neye göredir? Bu şiirin gerçeği nedir? Etna yanardağına yaklaşılabildiğim kadar yaklaştım "Şeyh Bedreddin"e. Kainatın sesini duydum. İnsandaki o tükenmez enerjiyi gördüm... Bir bakıyoruz binlerce yıl önce Şamanlar bir yabani kazın sırtına binip uçabiliyorlar, ruhlarla ilişki kuruyorlar. Bir bakıyorum Şamanı görüyorum, sonra onu değiştirip rocker yapıyorum. O da nirvanaya doğru gidiyor çünkü. Bir bakıyorum balınanın seslerini dinliyorum... Şeyh Bedreddin diyor ki "Bütün bir kainat bir insan gibidir. Her insan bir kainattır." Her insan her an ölüm ve kalım arasında büyük bir savaş veriyor. Bir Zen ustası, "Her atom devinir ve kendi sesini çıkarır" demiş. Demek devinen her unsur kendine özgü bir ses çıkarıyor. Oyuncuların da devinmeleriyle birlikte gelen sesleri düşünürken çok eski ayinlere gittim. Rüfai ayinlerini, Gregor-yan, Ordodoks, Rus, Bizans, Afrika, Amerikan ayinlerini dinledim. Yeni bir ritim, yeni bir dil kazandı bu yaptığım çalışmaya...

